

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası 49. Dönem Olağan Genel Kurulu Sonuç Bildirgesi

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası 49. Dönem Olağan Genel Kurulu, tarihimizin en büyük afetlerinden biri olan Şubat 2023 Depremlerinin yarattığı yıkımın etkilerinin sürdüğü, neredeyse dünyamızın her bölgesinde çatışma ve savaşların yaşandığı, ülkemizde ekonomik krizin neden olduğu bunalımın derinleştiği, Cumhuriyet değerlerine, anayasanın temel ilkelerine yönelik saldırıların arttığı, hukukun yok sayıldığı bir dönemde gerçekleşmiştir.

Şubat 2023 Depremlerinin üzerinden bir yıldan fazla zaman geçmesine rağmen yıkımın yol açtığı sorunlar hâlâ ağırlığını sürdürmektedir. Depremi ardından, arama-kurtarma, yardım ulaştırma, beslenme ve acil barınma ihtiyaçlarının karşılanmasında kamu gücü yetersiz kalırken, toplumsal dayanışmamız depremin yaralarının sarılması ve eksiklerin giderilmesinde önemli rol oynamıştır. Geçici barınma alanlarının kurulması, enkaz kaldırma çalışmaları, inşaat atıklarının yönetimi, ulaşım, elektrik, su, kanalizasyon, haberleşme gibi altyapı hizmetleri, depremin üzerinden aylar geçmesine rağmen yeterli düzeyde sağlanamamaktadır. Hükümetin genel seçimler öncesinde vadettiği konut ve işyeri inşasında, hedeflerinin oldukça gerisinde kaldığı, ayrıca deprem bölgesinde yapılan çalışmaların da sağlıklı kentleşme ve güvenli yapılaşma açısından doğru yürütülmediği görülmektedir. Depremde kaybettiğimiz on binlerce yurttaşımızla ilgili devam eden yargılama süreçlerinde asıl suçların üzerinin örtülmesi ve asıl sorumluların korunması uğruna meslektaşlarımız delilsiz ve dayanaksız iddialarla hukuksuzca suçlanmakta, adeta günah keçisi ilan edilmektedir. Çıkardıkları imar aflarıyla risk üzerine risk yaratan ve yetmiyormuş gibi imar affından faydalanacak binaların güvenliğini teknik incelemelerden kaçırarak yöneticiler, şimdi gözlerden uzak kalmak için hedef saptırmaktadır.

Ülke genelinde şehirlerimizin depreme hazır hale getirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalı, iktidarların topluma “imar barışı” adıyla sunduğu imar affı uygulamalarından vazgeçilmeli, yapı stoku güvenlik durumunun tespiti için envanter çalışmaları yaygınlaştırılmalı ve hızlandırılmalı, buna göre güçlendirilmesi uygun görülen yapılar güçlendirilmeli, yıkılması gerekenler de hak kayıplarına neden olmayacak biçimde yıkılarak yenilenmelidir. Kentsel dayanıklılığın artırılması bu çerçevede sağlıklı kentleşme, güvenli yapılaşma anlayışıyla sürdürülmeli, rant değeri yüksek bölgelerde servet aktarımı ve haksız zenginleşmenin aracı olarak kullanılmamalıdır.

Kentsel dönüşümüne yönelik düzenlemeler içeren 7471 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, TBMM Genel Kurulunda kabul edilerek yasalasmıştır. Bu yasayla birlikte Anayasa ile teminat altına alınmış olmasına rağmen mülkiyet hakkının gaspı karşısında hak aramanın yolları daraltılmış ve kısıtlanmıştır. Yerel yönetimlerin yetkileri tamamen ortadan kaldırılırken yeni kurulan Kentsel Dönüşüm Başkanlığı neredeyse sınırsız yetkilerle donatılmıştır. Çerçevesi ve sınırları çizilmemiş rezerv yapı alanı belirleme yetkisinin pek çok durumda kötüye kullanılabileceği açıktır.

Bir yandan depremin neden olduğu büyük yıkımın ortaya çıkardığı sorunlarla başa çıkmaya çalışan ülkemizde, Cumhuriyetin temel ilkeleri tartışma konusu haline getirilmekte, laiklik tehdit edilmekte, demokrasi rafa kaldırılarak ülke yönetimindeki tek adam rejiminin meşrulaştırılması için kamu gücü ve olanakları kötüye kullanılmaktadır. Kutuplaştırıcı siyasetin toplumsal yaşamın her alanına hâkim olması, tüm farklılıklarıyla ve insanlığın evrensel değerleriyle bir arada yaşamının geleceğini tehdit etmektedir. Bu kutuplaştırıcı politikaların en sivri ucu olarak hukukun adeta bir silah gibi kullanılıp gazetecilerin, aydınların ve siyasetçilerin üzerinde amansız bir baskı aracına dönüştürülmesi, milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması, seçilmiş belediye başkanlarının yerine kayyumlar atanması, anayasa ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmış seçme ve seçilme hakkını fiilen ortadan kaldırmakta, halk iradesini yok sayarak toplumsal barışı tehdit etmektedir. Ülkemizin temel meselelerinden biri olan Kürt sorununun çözümü, bir arada barış içinde yaşamı tesis etmekten, hukukun evrensel ilkelerine bağlı olmaktan geçmektedir.

Yargı bağımsızlığı ortadan kaldırılmış, yargı organları siyasi iktidarın tüm toplumsal kesimler üzerinde kullandığı bir baskı aracına dönüştürülmüştür. TMMOB Şehir Plancıları Odası Onur Kurulu Üyesi Dr.

Tayfun Kahraman ve dönemin TMMOB Mimarlar Odası Hukuk Müşaviri ve Milletvekili Av. Can Atalay'ın da aralarında bulunduğu arkadaşlarımız daha önce aynı suçtan iki kez yargılanıp beraat etmelerine rağmen yine aynı şekilde delilsiz ve hukuki dayanaktan yoksun suçlamalarla 18 yıl hapse mahkûm edilmiştir ve iki yıldır cezaevinde tutulmaktadır. Milletvekili Can Atalay hakkında Anayasa Mahkemesi'nin hak ihlali olduğuna dair bağlayıcı kararlarına rağmen, bu kararları yok sayan ve Anayasa Mahkemesini tanımayan Yargıtay 3. Dairesinin kararı Meclis'te okunup Atalay'ın vekilliği düşürülerek adeta hukuk darbesi yapılmıştır.

Kadınlara yönelik cinsiyet ayrımcılığını besleyen ve haklarını ellerinden almak üzere çalışmalar yürüten siyasi anlayış ve uygulamalar sonucunda kadın cinayetleri artarak sürmektedir. Toplumsal hayatta olduğu gibi çalışma hayatında da ayrımcılığa, baskıya, şiddet ve mobbinge maruz kalan kadınlar ekonomik krizin de ilk kurbanları olmaktadır. İşten çıkarma, ücretlerinin eksik ödenmesi, terfilerinin engellenmesi gibi uygulamalar sonucunda kadınlar, fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddetin yanı sıra ekonomik şiddetin de hedefi olmaktadır.

Bölgemizde yaşanan savaşlar nedeniyle milyonlarca insan yurtlarından kopararak göç etmeye zorlanmıştır. Hayatta kalabilmek için ülkelerini terk eden insanların cesetleri kıyılara vurmuş, bütün insanlığın gözü önünde bir trajedi yaşanmıştır. Ülkemizin göç güzergâhı üzerinde bulunması bu sorunun savaşların sorumlusu emperyalist ülkelerle siyasi iktidar arasında ekonomik çıkarlara dayalı bir pazarlık konusuna indirgenmesine olanak sağlamış, Türkiye düzensiz göçmenler için adeta açık cezaevine dönüştürülmüştür. Sınır güvenliğinin sağlanmaması sonucunda bölgedeki savaşın tarafı olan ve emperyalizmin desteklediği bilinen silahlı grupların üyelerinin aramızda rahatça dolaşabilmesi geleceğimizi ve toplumsal barışımızı tehdit etmektedir. Bu sorunları görmezden gelen iktidar sahipleri coğrafyamızda demografik yapının hızlı değişiminin ortaya çıkardığı yeni toplumsal sorunlara yönelik politika üretememektedir.

Hem Ukrayna'da hem de Gazze'de süren savaşlar dünya çapında bir egemenlik krizine işaret etmekte, bu savaşların yol açtığı insani kriz giderek büyümektedir. Gazze'de insanlık suçu işlenmekte, dünyanın farklı coğrafyalarından yükselen yardım ve dayanışma çağrıları egemen ülkeler ve onlara bağlı uluslararası kurumlar tarafından yok sayılmaktadır. Bunun yanı sıra Rusya'nın Ukrayna'ya karşı başlattığı, NATO ve müttefiki ülkelerin kışkırtmalarıyla süren sonu belirsiz savaş, dünyamızın geleceğini tehdit etmektedir.

Erzincan İliç'te açık ihmal sonucu yaşanan kazada kaybettiğimiz toprak altındaki 9 işçiye 13 Şubat'tan bugüne hâlâ ulaşılabilmiştir. Birliğimiz TMMOB'nin daha önce dava açmasına ve madenin kapatılmasıyla ilgili uyarılarına rağmen şirket yetkilileri ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının, iş güvenliğinin sağlanması ve doğa katliamına karşı önlem alınması konusundaki kayıtsızlığı bilinmektedir. Bu olaydan kısa bir süre sonra da Elazığ'daki bir krom madeninde meydana gelen kazada dört işçi göçük altında kalmış, neyse ki işçiler yaralı olarak kurtarılmıştır. Ülkemizde emekçilerin hayatı kâr uğruna hiçe sayılmaktadır.

Son yıllarda şiddetlenen ekonomik kriz halkımızı her geçen gün daha da yoksullaştırmakta, yaşam koşullarını giderek zorlaştırmaktadır. Enflasyonu düşürmek amacıyla öne sürülen önlem ve uygulamalar işe yaramadığı gibi istihdamı daraltmakta ve toplumu çaresizliğe sürüklemektedir. Hiç şüphesiz ülke ekonomisinin, özellikle son 20 yılda uluslararası sermayeye muhtaç edilmesi, üretim ekonomisi anlayışından tamamen uzaklaştırılarak mali sermayenin sıcak para hareketlerine bağımlı hale getirilmesi yaşanan krizin temel nedenidir. Bu bağımlılık ilişkileri içinde ülkemizin kaynakları uluslararası sermayeye peşkeş çekilmektedir.

Bu ortamda tüm yurttaşlarımızla birlikte inşaat mühendisleri de yoksullaşmakta, emekleri değersizleşmekte, borçlanmakta ve işsiz kalmaktadır. Büyük çoğunluğu ücretli çalışan meslektaşlarımızın yarısından fazlası asgari ücrete yakın ücretlerle çalışmak zorunda bırakılmaktadır.

Meslek odalarının etkisizleştirilmesi, mühendislik hizmetlerinin maliyet artırıcı unsurlar olarak görülüp işlevsizleştirilmesi ülkemizi deprem başta olmak üzere afetlere karşı savunmasız hale getirmekte, halkın can ve mal güvenliği risklerini artırmaktadır. Bu hakikat göz önünde bulundurularak yapı üretim süreci,

güçlendirme çalışmaları ve kentsel dönüşüm uygulamalarında, bilimin ve tekniğin ışığında mühendisliğin ve mimarlığın gerekleri yerine getirilmeli, meslek odaları aracılığıyla mühendisler, mimarlar, şehir plancıları harekete geçirilmelidir. Böylelikle ülkemizde afetlerin yol açacağı yıkım zamanla asgari düzeye indirilebilecektir.

Yetkin Mühendislik ve Belgelendirme

Bugün 4 yıllık mühendislik lisans programını tamamlayan bir mühendis neredeyse sınırsız imza yetkisiyle sektörde faaliyet yürütebilmektedir. Ancak halkın can ve mal güvenliğini yakından ilgilendiren bir meslek alanında yalnızca diploma sahibi olmak bir işi gerektiği gibi yapabilmenin ölçütü olamaz.

İnşaat mühendisliği lisans eğitimi sonrasında meslek içi eğitim ve uygulama tecrübesi büyük öneme sahiptir. Bu nedenle, inşaat mühendisliğinin ilgi alanına giren konularda halkın güvenliği, yaşam hakkının korunması, yapı üretim süreçlerinin denetlenebilmesi, kaynakların etkin ve verimli kullanılabilmesi amacıyla “Yetkin Mühendislik” sisteminin hayata geçirilmesi ancak yasal düzenlemeyle mümkün olabilir. Bunun uygulanmasını sağlayabilecek kurum ise tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de 6235 sayılı kanun ile görevlendirilmiş ve yetkilendirilmiş meslek kuruluşlarıdır. İnşaat mühendisliği meslek uygulamaları ve inşaat mühendislerinin yetkinlik/yeterlilik belgelendirmesinin İnşaat Mühendisleri Odasının yetkisi dışında gerçekleşmesi hukuken ve mantıken yanlıştır.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı gerek kamu kurumlarının gerekse kamusal alanların ihtiyaç duyduğu nitelikli mühendislik hizmetlerini tanımlarken meslek odalarının belgelendirme sistemlerini baz almalıdır. İmar Kanunu, Yapı Denetim Kanunu, Kamu İhale Kanunu, afetlerle ilgili kanunlar gibi yapılaşmayı belirleyen pek çok kanun ve bağlı yönetmelik, şartname ve tebliğlerinde tariflenen mühendislik hizmetleri Meslek Odaları tarafından tanımlanmalı ve belgelendirilmelidir.

Şantiye Şefliği

Odamız hem yapı üretiminde niteliğin artırılması hem de meslektaşlarımızın istihdamının sağlanması için “her şantiyeye bir şef” kampanyası düzenlemiş, yönetmelikte yapılması gereken değişiklikler, ilgili idarelerin bilgisine ve dikkatine sunulmuştur. Bu süreçte, 18.11.2022 tarihli Resmî Gazetede Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından hazırlanan “Şantiye Şefleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” yayımlanmıştır. Söz konusu yönetmelikteki değişiklikler Odamızın savunduğu görüşlerin aksine, güvenli yapı üretimini sağlamaktan uzak, mevcut durumun farklı bir şekilde ifade edilmesinden başkaca bir anlam taşımamaktadır.

İnşaat mühendisleri, şefliğini üstlendikleri şantiyede gerçekleşen her olaydan hukuken sorumlu tutulmaktadır. Bu nedenle odamız 1500 m² üstü bütün işlerin şantiye şefliğinin tam zamanlı olarak yapılmasını, işin niteliğine göre eğitim ve mesleki deneyim aranmasını, şantiye şeflerinin özlük haklarının iyileştirilmesini savunmaktadır.

Yapı Denetimi

Yapı denetim sistemi kuruluşundan itibaren geçen 23 yıl içerisinde birçok revizyona uğramış olmasına rağmen hâlâ serbest piyasanın rekabetçi koşullarına terk edilmiş durumdadır. Devlet bu kuruluşlar üzerinde etkin bir denetim mekanizması kuramamıştır. Firmalar genel olarak hizmet için alınan bedellerin azlığından şikâyet etmekte, denetim hizmetlerinde yaşanan sorunu devlet tarafından belirlenen bu bedelin yetersiz kalmasına bağlamaktadır. Hizmet için alınan bedeller geçen 23 yıl içerisinde %4-%8 bandından %1,5’a kadar gerilemiştir. Hizmet bedelleri üzerindeki bu baskı hukuki deyimle bu sistemi şekli zorunluluğa dönüştürmektedir. Ancak sadece hizmet bedellerinin artırılmasıyla sistemdeki sorunların çözülemeyeceği açıktır.

Yapı Denetim Sisteminde proje denetimi ve uygulama denetimi birbirinden ayrılmalı, kamu bünyesinde ülke genelinde ihtiyaç duyulan yer ve miktarda idari özerkliğe ve güvenceye sahip “Etüt ve Proje Denetim Birimleri” oluşturulmalıdır. Bu birimler denetledikleri projelerin ölçek ve özelliklerine göre sınıflandırılmalı ve yetkilendirilmelidir. Bu birimlerde ilgili tüm meslek disiplinlerinin yeterli düzeyde istihdamı sağlanmalı, görev yapacak sorumlu denetçi İnşaat Mühendisleri Meslek Odası tarafından belirlenmiş Yetkin Mühendisler olmalı, çalışan tüm mühendis ve mimarlar ilgili meslek kuruluşları tarafından sertifikalandırılmalı, yaptıkları görev ve aldıkları sorumlulukların karşılığı oranında ücretlendirilmelidir.

Mesleğinin gereğini yapmaya çalışan meslektaşlarımız üstlendikleri sorumluluklara göre son derece düşük ücretlerle çalıştırılmaktadır. Üstelik bu ücretleri zamanında alamamakta her an işsiz kalabilecekleri endişesiyle yapı üretim sürecinde görev alan usta, kalfa gibi meslek mensupları ile karşı karşıya kalmakta ve proje dışı imalatları görmezden gelmeye zorlanmaktadır. Yapı Denetim Sistemi içerisinde çalışan tüm meslektaşlarımızın özlük hakları güvence altına alınmalı, gerekirse ücretleri havuzdan ödenmeli, kamu görevlisi statüsünde sayılmalı ve hakları bu statüye göre korunmalıdır.

İş ve İstihdam

Bugün bir meslek alanı olarak inşaat mühendisliği belki de tarihinin en kötü dönemini yaşamaktadır. Odamızın 2021 yılında hazırladığı rapora göre her 3 inşaat mühendisinden biri işsizdir. Bu oran genç inşaat mühendisleri arasında yüzde 50 seviyelerine ulaşmıştır. Oysa 6 Şubat Depremlerinin bir kez daha gözler önüne serdiği gerçek odur ki bugün Türkiye’nin başta inşaat mühendisleri olmak üzere nitelikli teknik eleman ihtiyacı bulunmaktadır. Bu ihtiyaca rağmen meslek alanımızdaki bu yüksek işsizlik oranlarının hiçbir mantıklı açıklaması yoktur.

Kamu hizmetlerindeki plansızlık, kamucu politikalardan uzaklaşarak piyasaya hâkim sermaye gruplarının isteklerine göre hareket eden anlayış, toplumun ihtiyaç duyduğu temel hizmetlerin aksatılmasına, kaynakların yanlış yönetilerek ülkenin zarara uğratılmasına neden olmakta, halkın can ve mal güvenliğini tehlikeye atmaktadır. Kamu yararı gözetilmeden yapılan ödeme garantili projelere kaynaklar adeta akıtılırken kamuda mühendis istihdamı neredeyse ortadan kaldırılmıştır. Bugün her on mühendisten yalnızca ikisi kamuda çalışmakta, yapılan bazı düzenlemelerden sonra kamuda çalışan mühendislerin diğer meslek gruplarına göre çalışma ve geçim koşulları zorlaşmaktadır.

Kamu çalışanı birçok meslektaşımızın üzerindeki siyasi baskı ve sürgün tehdidi son bulmalı, görevde yükselmeler siyasi yakınlıklara değil, liyakat esas alınarak yapılmalıdır. Özellikle belediyelerdeki model başta olmak üzere güvencesiz kamu istihdamı ortadan kaldırılmalıdır. Meslektaşlarımızın zaman içinde aşınan ücretleri ve özlük hakları iyileştirilmeli, kamuda teknik personel istihdamı artırılarak çalışan sayısı yeterli seviyeye çıkarılmalı, vergi diliminden kaynaklanan adaletsizlikler giderilmelidir.

Kamu çalışanı meslektaşlarımızın ek ödeme oranları, ek gösterge rakamları ve özel hizmet tazminatları yeniden değerlendirilmeli, aldıkları sorumlulukların gereği olarak “teknik sorumluluk ödemesi” yapılmalıdır.

Özel sektörde ise firmalar, düşük sigorta primi ve az vergi ödemek için mühendis olarak çalıştırdıkları personelin meslek kodlarını yanlış beyan etmektedir. Mühendisler TMMOB tarafından belirlenen mühendislik asgari ücretinin çok altında, hatta genel asgari ücret seviyelerinde çalıştırılmaktadır. Mühendis emeğini bir maliyet unsuru olmaktan daha fazla görmeyen piyasacı anlayışın kâr hırsı ve denetimsizlik nedeniyle mühendislik hizmetleri çoğu projede kâğıt üzerinde kalmaktadır.

Özel sektörde çalışan meslektaşlarımızın işyerlerinde fiilen yaptıkları iş ile SGK kayıtlarında yer alan meslek kodlarının uyumu Sosyal Güvenlik Kurumu ve ilgili kamu kuruluşları tarafından denetlenmeli, meslektaşlarımızın yaptıkları işe uygun meslek kodu ve en az TMMOB tarafından belirlenen asgari mühendis maaşı ile çalışmalarını sağlamak üzere yeni yöntemler üzerine çalışılmalıdır. Tüm iş yerlerinde çalışma koşulları ve süreleri, mevcut durumda da denetim görev ve yetkisine sahip Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı müfettişlerince aktif ve sürekli olarak denetlenmelidir. Ayrıca İş Kanunu ve ilgili

mevzuatın fazla çalışma için belirlediği süre sınırına uyulması ve fazla çalışma sonucu işçi lehine belirlenen kazanımların meslektaşlarımız tarafından elde edilmesi için çalışmalar yürütülmelidir.

İnşaat Mühendisliği Eğitimi

YÖK tarafından piyasanın arz-talep dengesine terk edilen İnşaat Mühendisliği Eğitiminde 2006 yılından başlayan kontenjanların artma eğilimi 2018 yılına kadar devam etmiş olup arkasında bıraktığı yıkımla birlikte 2021 yılından itibaren talep yetersizliği nedeniyle aşamalı olarak düşmektedir.

Siyasi iktidarın popülist bir anlayışla her ile bir üniversite kurulması politikalarının sonucu fizikî imkânları yetersiz, laboratuvar, kütüphane gibi en temel eğitim/öğretim alanlarının bile sağlanamadığı yeni bölümler açılmış, nitelik ve nicelik açısından yetersiz akademik kadrolarla birlikte öğrenci kontenjanları artırılmıştır. İnşaat Mühendisliği bölümlerine matematik, fizik gibi alanlarda temel yeterliliğe dahi sahip olmayan öğrenciler kabul edilmektedir.

Tabii ki bu yıkımı sadece mezun sayısı ile açıklamak doğru değildir. İnşaat mühendisliği eğitimi, inşaat mühendisliği uygulamalarının gerisinde kalmıştır. Kadrosunda akademisyen bulunmayan birçok bölümde öğrencilere piyasadan sağlanan eğitmen kadroları ile mühendislik eğitimi verilmeye çalışılmaktadır.

Bugün inşaat mühendisliği eğitimine ilginin azalmış olmasına rağmen sorunlar sürmektedir. İnşaat Mühendisliği bölümlerinin hem akademik kadroları hem de fiziksel koşulları için minimum gereklilikler irdelenmeli, inşaat mühendisliği seçebilecek öğrencilerin de yeterlilikleri sorgulanmalı ve 300.000 başarı sıralamasının olabildiğince aşağıya çekilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

Sonuç olarak;

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, her zaman olduğu gibi 49. Çalışma Döneminde de hiçbir siyasi vesayet, tahakküm ve telkine teslim olmadan kamu yararını gözeterek mesleğin gelişimini sağlamak, inşaat mühendislerinin hak ve kazanımlarını korumak için mücadele etmeye devam edecektir. TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, demokratik ve çağdaş değerlere bağlı kalarak, cumhuriyetin temel niteliklerini, laikliği, insan haklarını ve hukukun evrensel ilkelerini savunacak, kâr hırsından doğan kasıt ve ihmallerin, kader veya fitrat denerek topluma dayatılmasına karşı bilimin yol göstericiliğinde kararlı adımlarla ilerlemeye devam edecektir.